

ARTISANAL INTELLIGENCE

Artisanal Intelligence Constitution

v0.6 Release Candidate

Nederlandse editie

Websitepublicatie · 17 augustus 2026

PUBLIC PILOT EDITION · NOT CERTIFICATION

Publicatiestatus. v0.6 is een publieke Release Candidate voor pilots en gestructureerde externe review. Dit is geen externe conformiteitsnorm, geaccrediteerd certificatieschema, auditopinie of juridische conformiteitsbeoordeling. De constitutionele baseline werd op 15 augustus 2026 bevroren; empirische validatie blijft open.

1. Doel

Artisanal Intelligence is een framework voor toetsbare kennisborging. Het helpt een organisatie aantonen dat cruciale organisatorische kennis voldoende **Integriteit** behoudt, een traceerbare **Herkomst en ontstaansgeschiedenis** heeft, onder duidelijk **Gezag, bevoegdheid en verantwoordelijkheid** valt, **Begrijpelijk** blijft en voldoende **Kennisveerkracht** bezit wanneer mensen, technologie, leveranciers of organisatorische regelingen veranderen.

De centrale vraag luidt:

Hoe kan een organisatie aantonen dat haar cruciale kennis betrouwbaar, traceerbaar, bevoegd gebruikt, begrijpelijk en herstelbaar blijft wanneer AI, uitbesteding, personeelsswissels, systeemtransities of andere kennisrisicofactoren optreden?

Het governanceobject is organisatorische kennis, niet AI. AI is één kennisrisicofactor naast vele andere.

2. Reikwijdte en toepasbaarheid

Een beoordeling definieert een **object van kennisborging**: een afgebakende kennisafhankelijke functie, proces, dienst, beslissingsdomein, dataset, systeemondersteunde activiteit, organisatorische eenheid of samenwerking. Het dossier vermeldt het beoogde gebruik, de grenzen, materiële afhankelijkheden, levenscyclusfasen, uitsluitingen en beoordelingsperiode.

Het framework is in de eerste plaats ontworpen voor overheidsadministraties en andere kennisintensieve organisaties, maar kan ook elders worden gebruikt. Het vult toepasselijke wetgeving, beroepsplichten, recordsmanagement, kennismanagement, bedrijfscontinuïteit, informatiebeveiliging, datagovernance, AI-governance, veiligheid en sectorspecifieke beheersing aan en vervangt die niet.

Afbakenings- en stopregel. Neem afhankelijkheden op die redelijkerwijs het gevolgprofiel, de toereikendheid van bewijs, de assuranceconclusie of de vereiste actie voor het beoogde gebruik kunnen wijzigen. De ontdekking mag stoppen wanneer bijkomende kenniselementen redelijkerwijs geen van die uitkomsten meer zouden veranderen. Leg de stopmotivering en elke materiële uitsluiting vast.

3. Normatieve taal binnen v0.6

Onderstaande termen sturen claims die onder de v0.6-pilotmethode worden gemaakt. Ze maken van deze Release Candidate geen geaccrediteerde externe norm.

Term	Betekenis
moet / shall	Frameworkvereiste voor een claim van beoordeelde conformiteit onder v0.6.
behoort / should	Aanbeveling; afwijking vraagt contextgebonden professionele afweging.
mag / may	Toelating.
kan / can	Mogelijkheid of vermogen.

4. Constitutionele principes

4.1 Kennis eerst

Kennisborging moet vertrekken van de kennis die nodig is voor betrouwbaar handelen, dienstverlening of besluitvorming. Binnen Artisanal Intelligence wordt technologie onderzocht via haar effect op die kennis; onafhankelijke juridische, veiligheids-, beveiligings- en ethische verplichtingen blijven onverkort gelden.

4.2 Bewustzijnsprincipe

Een proportioneel bewustzijn van materiële kennisafhankelijkheden, onzekerheden, beperkingen, verliezen en lacunes vormt de baseline. Bewustzijn is bewijsgevoelig:

1. **Bekend en aangetoond**
2. **Bekend maar onvolledig aangetoond**
3. **Onbekend of ten onrechte als opgelost verondersteld**

Toestand 3 is de voornaamste assurancezorg. De latere ontdekking van een lacune is niet automatisch een tekortkoming wanneer de beperking wordt erkend, beoordeeld en proportioneel beheerd. Schijnzekerheid is ernstiger dan erkende onzekerheid.

4.3 Vertrouwen en toetsbaarheid

Vertrouwen is het vertrekpunt; toetsbaarheid is de bescherming. Zelfverklaring kan bij lage gevolgen bijdragen. Bewijs en echte tegenspraak moeten sterker worden naarmate gevolg, onzekerheid en afhankelijkheid toenemen.

4.4 Stabiele kern

De drie kennistypes en vijf assurance-eigenschappen vormen de beschermde constitutionele kern. De bewijsarchitectuur voor kennisborging is transversaal en vormt geen zesde eigenschap. Stilzwijgende architectuurwijziging is niet toegestaan.

4.5 Gevolggebaseerde proportionaliteit

Assurancediepte, bewijssterkte, tegenspraak en onafhankelijkheid moeten aansluiten bij redelijkerwijs voorzienbare gevolgen, onzekerheid, methodologische beperkingen en afhankelijkheid. Het doel is **minimaal toereikend bewijs**, niet maximale documentatie.

4.6 Gelijkwaardigheid van bewijs

Verschillende bewijssoorten kunnen dezelfde assuranceclaim ondersteunen wanneer relevantie, geloofwaardigheid, reikwijdte, actualiteit, toetsbaarheid, proportionele onafhankelijkheid en beperkingen vergelijkbare ondersteuning bieden. Gelijkwaardigheid is claimspecifiek en mag het minimaal toereikend bewijs niet verlagen. Nominaal verschillende bewijsstukken die van dezelfde gebrekkige bron afhangen, worden niet sterker door hun aantal.

4.7 Geen compenserend gemiddelde

Alle vijf eigenschappen blijven afzonderlijk zichtbaar. Een materiële zwakte in een essentiële eigenschap mag niet verdwijnen in een samengestelde score of worden gecompenseerd door sterkte elders.

4.8 Neutraliteit en ontkoppeling van regelgeving

Het framework is technologie- en leveranciersneutraal. Wijzigingen in wetgeving, regelgeving en externe standaarden werken normaal mappings en begeleiding bij, niet de constitutionele kern.

4.9 Zesmaandenstabiliteit

De constitutionele uitleg behoort voldoende stabiel te blijven om minstens zes maanden nagenoeg ongewijzigd te kunnen worden gepresenteerd. Dit is een ontwerpdiscipline, geen automatische geldigheidsduur van een beoordeling.

4.10 Open kern

De essentiële betekenis en beoordelingslogica mogen niet uitsluitend afhangen van proprietary professionele diensten. Open frameworkmateriaal blijft gescheiden van implementatiesteun, opleiding, onderzoekssamenwerking en eventuele toekomstige onafhankelijke assurediensten.

5. Kennisarchitectuur

De drie types zijn functionele categorieën, geen uitputtende ontologie. Classificatie is relatief ten opzichte van de beoordeelde afhankelijkheid en de rol die een element in de kennisketen speelt.

Kennistype	Constitutionele betekenis	Typische assurancezorg
Bronkennis	Kennis vervat in of rechtstreeks afgeleid van primaire, authentieke of formeel erkende bronnen, zoals wetgeving, officiële beslissingen, authentieke records, originele datasets, goedgekeurde procedures en vastgestelde specificaties.	Bronstatus bewijst op zichzelf geen juistheid, actualiteit of toepasbaarheid.

Kennistype	Constitutionele betekenis	Typische assurancezorg
Vakkennis	Professionele en contextuele kennis die nodig is om andere kennis te interpreteren, toe te passen, aan te passen of uit te dagen en een functie verantwoord uit te voeren; met inbegrip van ervaring, uitzonderingen, redenering, oordeel, institutionele geschiedenis en stilzwijgende praktijkkennis.	Borging vereist niet dat alles wordt uitgeschreven. Observatie, aangetoonde uitvoering, peer challenge, redundantie, overdracht en hersteltests kunnen bewijs leveren.
Gegenereerde kennis	Een kennisproduct dat door AI, automatisering, analytics, modellering of een ander computationeel proces wordt gecreëerd, afgeleid, gesynthetiseerd, aanbevolen of materieel getransformeerd en dat oordeel, beslissing, verklaring, actie of continuïteit kan beïnvloeden.	Een louter mechanische deterministische omzetting hoeft niet als gegenereerde kennis te worden geclassificeerd wanneer dat geen assurancewaarde toevoegt.

Een gegenereerd of door mensen opgesteld artefact kan later als bronkennis dienen voor een volgende afhankelijkheid. Die functiewijziging wist de overgeërfde herkomst, integriteit, bevoegdheid, onzekerheid of gekende beperkingen nooit uit. Gemengde artefacten kunnen alle drie types bevatten.

6. Assurance-eigenschappen

Eigenschap	Vereiste
Integriteit	Kennis is voldoende betrouwbaar, volledig voor het doel, waar nodig actueel en beschermd tegen ongecontroleerde degradatie, ongefundeerd hergebruik, contaminatie, onbevoegde wijziging of materieel contextverlies.
Herkomst en ontstaansgeschiedenis	Oorsprong, bijdragen, datums, versies, transformaties, afhankelijkheden, validatie en materieel gebruik van AI of automatisering zijn voldoende traceerbaar om de conclusie te kunnen toetsen.
Gezag, bevoegdheid en verantwoordelijkheid	Mandaat en verantwoordelijkheid om kennis vast te stellen, te valideren, goed te keuren, te gebruiken, te wijzigen, te vervangen en te betwisten zijn duidelijk.
Begrijpelijkheid	Een passend competente persoon kan inhoud, context, aannames, redenering, uitzonderingen, beperkingen, afhankelijkheden en beoogd gebruik voldoende begrijpen om verantwoord te handelen.
Kennisveerkracht	De organisatie kan kritieke kennis bewaren, bereiken, herstellen, reconstrueren, overdragen en toepassen tijdens verandering of verstoring.

7. Kennisrisicofactoren

Kennisrisicofactoren omvatten onder meer AI en automatisering; personeelsverloop en pensionering; uitbesteding; leveranciersafhankelijkheid; systeem migratie; reorganisatie; zwakke archivering; verouderde procedures; crisissen; verlies van toegang; versnipperde bevoegdheid; verslechterende datakwaliteit; technologische veroudering; en concentratie van kennis bij één persoon, systeem of leverancier.

Een risicofactor is niet automatisch een tekortkoming. De organisatie beoordeelt de betrokken kennis, eigenschappen, gevolgen, waarborgen, bewijsstukken en resterende onzekerheid.

8. Levenscyclus van kennisborging

1. Identificeer en begrenst het object van kennisborging.
2. Ontdek, verwerf of creëer en classificeer relevante kennis.

3. Interpreteer, valideer en autoriseer kennis.
4. Gebruik en transformeer kennis waar dat materieel is.
5. Bewaar kennis en noodzakelijke context.
6. Draag kennis over of migreer ze wanneer afhankelijkheden veranderen.
7. Herstel of reconstrueer kenniscapaciteit bij verstoring.
8. Trek kennis alleen in of vernietig ze binnen toepasselijke juridische, archivistische, privacy- en continuïteitsregels.

9. Governance en accountability

De organisatie blijft verantwoordelijk voor de kennis die ze in haar functies gebruikt, ook bij uitbesteding of automatisering. Een **verantwoordelijke kennisautoriteit** moet op een proportioneel niveau identificeerbaar zijn. De rol is functioneel; er wordt geen universele functietitel opgelegd.

De rol moet voldoende praktische toegang en mandaat hebben om bewijs te verkrijgen, conclusies te betwisten en onopgeloste beperkingen te escaleren. Accountability voor kennisborging kan onderscheiden blijven van wettelijke beslissingsbevoegdheid en de aanvaarding van bedrijfs- of beleidsrisico; de relatie moet expliciet zijn.

10. Bewijsarchitectuur voor kennisborging

Bewijs verbindt assuranceclaims met waarneembare ondersteuning en zichtbare beperkingen. Het kan bestaan uit records, bronverwijzingen, metadata, logs, interviews, observaties, steekproeven, demonstraties, professionele review, validatieregisters, contracten, configuraties en reconstructie-, migratie- of overdrachtstests.

Bewijs moet relevant, geloofwaardig, toewijsbaar, terugvindbaar, voldoende actueel, proportioneel en toetsbaar zijn. Het dossier vermeldt het belangrijkste bewijs, de koppeling aan de claim, materiële beperkingen, tegenstrijdigheden, gemeenschappelijke bovenliggende afhankelijkheden, resterende onzekerheid en waarom verder bewijs al dan niet nodig was.

11. Gevolggebaseerde assurance

Vooraleer assurediepte te kiezen, beoordeelt de organisatie redelijkerwijs voorzienbare gevolgen, waaronder impact op burgers, juridisch effect, grondrechten, veiligheid, financiële gevolgen, continuïteit van de openbare dienstverlening, maatschappelijke schaal, omkeerbaarheid, duur, detecteerbaarheid, afhankelijkheid van geautomatiseerde besluitvorming en concentratie van afhankelijkheid.

v0.6-pilots mogen **Basic**, **Enhanced** en **Critical** gebruiken als voorlopige profielen voor beoordelingsintensiteit. Het zijn geen maturiteitsgraden, publieke labels of verplichte constitutionele conformiteitsniveaus. Hun kalibratie blijft een open validatietaak.

12. Mechanismen voor kennisveerkracht

12.1 Acceptatiecriterium voor capaciteit

Definieer voor een materiële herstelafhankelijkheid de minimale combinatie van kennis, begrip, toegang, rechten en competente capaciteit die nodig is om de functie zonder onaanvaardbare gevolgen uit te voeren.

12.2 Knowledge Recovery Objective

De **Knowledge Recovery Objective (KRO)** is de contextspecifieke termijn waarbinnen aan dat capaciteitscriterium moet zijn voldaan. Er geldt geen universele hersteltijd. De relevante grens kan onmiddellijk zijn, binnen één werkdag, vóór de volgende beslissingscyclus, vóór een wettelijke termijn of vóór een ander punt waarop gevolgen onaanvaardbaar worden.

12.3 Kenniscontinuïteitsreserve

De **kenniscontinuïteitsreserve (KCR)** is het minimale geverifieerde pakket van kennis, artefacten, toegangsrechten en capaciteiten waarmee een kritieke functie kan worden gereconstrueerd, overgedragen of voortgezet zonder onaanvaardbare afhankelijkheid van één leverancier, technologie of persoon. Escrow of loutere documentbeschikbaarheid volstaat niet. Operationele reconstructie-, migratie- of overdrachtstests leveren sterker bewijs wanneer het gevolgprofiel dat rechtvaardigt.

13. Assurance Modules: stabiele kern, uitbreidbare rand

Assurance Modules zijn optionele uitbreidingen die een assurancevraag kunnen verdiepen, automatiseren of specialiseren. Een geldige lichte beoordeling blijft mogelijk zonder module. Het bestaan van een module creëert geen conformiteitsvereiste. Een beoordeling zonder module kan toch besluiten dat de assurance ontoereikend is of dat onzekerheid onaanvaardbaar blijft.

Wanneer een materiële trigger aanwezig is, legt de beoordeling vast of een relevante module werd gebruikt, door gelijkwaardig bewijs werd vervangen of niet werd gebruikt, en waarom. Een trigger is materieel wanneer het negeren ervan redelijkerwijs het gevolgprofiel, de toereikendheid van bewijs, de assuranceconclusie of de vereiste actie kan wijzigen.

Elke herbruikbare module verklaart:

- Doel
- Trigger
- Behandelde assurance-eigenschappen
- Input
- Methode
- Bewijs of output
- Beperkingen

Modules mogen menselijke, geautomatiseerde, algoritmische of AI-ondersteunde methoden gebruiken. Het methodetype bepaalt op zichzelf de bewijskracht niet. De verantwoordelijkheid voor de assuranceconclusie blijft bij de verantwoordelijke organisatie of assessor. Bijkomende onafhankelijke verificatie is alleen vereist wanneer gevolg, onzekerheid, methodologische beperking of materiële afhankelijkheid een echte, voldoende afgescheiden tegenspraak proportioneel maakt.

Modules kunnen kernonderhouden, referentie- of standaardmappingmodules, of externe modules zijn. De categorie verleent geen automatische bewijskracht. Herbruikbare modules behoren compatibele kernversies, validatiestatus, methode- en versie-identiteit, materiële afhankelijkheden en wijzigingsgeschiedenis bekend te maken.

14. Assuranceconclusies en claims

Conclusies behandelen elke eigenschap afzonderlijk en vermelden materiële tekortkomingen, bewijsbeperkingen, resterende onzekerheid, uitsluitingen en geldigheidsvoorwaarden. De formele v0.6-uitkomsttaal wordt beheerd in de Assurance Manual; de Constitutie creëert geen extern label.

Claim	Betekenis	Beperking
Toepassing van het framework	Geselecteerde concepten, methoden of templates werden gebruikt.	Geen conformiteitsclaim.
Beoordeelde conformiteit	Een afgebakend object van kennisborging werd onder de vermelde v0.6-methode en het profiel beoordeeld.	Reikwijdte, beoogd gebruik, periode, relatie tot de assessor, uitsluitingen, beperkingen en geldigheidsvoorwaarden moeten worden bekendgemaakt.
Certificatie	Claim door een derde binnen een formeel beheerd schema.	Niet beschikbaar onder v0.6 RC. Geen certificatie- of accreditatieclaim is toegestaan.

15. Externe vereisten

Artisanal Intelligence is ontworpen als aanvulling op wetgeving en gevestigde standaarden. Externe mappings zijn informatief tenzij een vermeld beoordelingsprofiel ze uitdrukkelijk opneemt. Een mapping of bestaand certificaat kan claimspecifiek bewijs ondersteunen, maar draagt compliance, certificatie of assurance niet automatisch over.

16. Constitutioneel wijzigingsbeheer

Een voorgestelde wijziging moet het probleem, alternatieven, bewijs, betrokken clausules en artefacten, transitie-impact, tweetalige impact en de toets op Bruikbaarheid, Meetbaarheid en Reproduceerbaarheid beschrijven. Wijzigingen aan de drie kennistypes, vijf eigenschappen of aanvaarde constitutionele principes vereisen uitdrukkelijke goedkeuring van de initiatiefnemer.

De kern mag alleen worden heropend wanneer validatie een echte structurele fout aantoont. Redactionele verduidelijking, bewijsrichtlijnen, mappings, voorbeelden en moduleontwikkeling blijven mogelijk zonder de kern te heropenen.

Bijlage A. Beschermde grens en open validatie

Beschermde constitutionele grens: organisatorische kennis als governanceobject; drie kennistypes; vijf assurance-eigenschappen; transversale bewijsarchitectuur; Kennis eerst; Bewustzijnsprincipe; vertrouwen met toetsbaarheid; proportionaliteit; minimaal toereikend bewijs; geen compenserend gemiddelde; ontkoppeling van regelgeving; zesmaandenstabiliteit; open kern; beheerste evolutie.

Open validatiepoorten: reproduceerbaarheid tussen onafhankelijke assessoren; bruikbaarheid en administratieve last in een echte publieke-sectorpilot; kalibratie van gevolgprofielen; kalibratie van herstel en KRO/KCR; negatieve casussen en weerstand tegen gaming; grensgevallen van gegenereerde kennis; en kalibratie van bewijsgelijkwaardigheid.

Bijlage B. Versiegeschiedenis

Versie	Betekenis
v0.1-v0.4	Verkenning, conceptuele uitbreiding en architecturale consolidatie.
v0.5	Stabiele kern: governanceobject, drie kennistypes, vijf assurance-eigenschappen en bewijsarchitectuur.
v0.6 RC	Operationalisering voor pilots: bewustzijnstoestanden, gevolgprofielen, bewijsregels, veerkrachtmechanismen, optionele modules, beoordelingsmethode en toolkit voor de publieke sector.